



og

fyrstu skrefin í fjármálum

Verkefni og spurningar

Eintak kennara

Efnisyfirlit

Kafli 1 – Uppruni og ráðstöfun verðmæta

1. Verkefni: Hvað kosta ég? Fjármálavit

I. Einstaklingsverkefni – Hvað kosta ég?

Áætlun um ýmsan kostnað, klæðnaður, matur, áhugamál o.fl.

Verkefnablað - [einstaklingsverkefni](#) .

Skila í möppu.

II. Hópaverkefni – Hvað kostar hann/hún?

Áætlun um ýmsan kostnað, klæðnaður, matur, áhugamál ofl.

Verkefnablað - [hópaverkefni](#).

Hópur velur persónu á verkefnablaði og metur kostnað hennar.

Kynnt fyrir öðrum nemendum.

Skila í möppu eða hengt upp á vegg.

2. Verkefni: Launaseðillinn í Kahoot, Fjármálavit

Skrifaðu orðið launaseðill í miðjuna á A4 blað, settu nokkur orð í kring sem þér finnst tengjast launaseðli.

Verkefnablað - [launaseðill Fjármálavits](#).

Horfðu á [myndband um launaseðilinn](#).

Tengdu þig (hópin) við Kahoot. It á og svaraðu spurningunum Fjármálavits um

launaseðilinn. Sjá notendanafn og lykilorð á vefsíðu [Fjármálavits/ ávinnumarkaði](#).

Bættu við fleiri orðum með öðrum lit á A4 blaðið sem þú hefur lært um launaseðilinn.

Skila í möppu.

3. Verkefni: Launaútreikningur

Gerðu launaseðil fyrir þorgerði og annan fyrir Þorlák.

Verkefnablað - [útfylltur launaseðill og upplýsingar um Þorgerði og Þorlák](#).

Skila í möppu.

4. Verkefni: Hugtök, Fjármálavit

Dragðu eitt hugtak.

Verkefnablað – [hugtakamiðar með spurningum](#).

Útskýrðu hugtakið og svaraðu spurningum sem fylgja. Skráðu á A4 blað.

Kynntu hugtakið fyrir bekkjarfélögunum.

Skila í möppu.

[Spurningar og verkefni úr kafla 1 í bókinni „Fyrstu skref í fjármálum“.](#)

Kafli 2 – Eignir og lán

5. Verkefni: Vextir

- I. Reiknaðu dæmin um vexti af lánnum og sparnaði. Skoðaðu heimasíðu einhvers bankans og reiknaðu út vexti á lán og sparnað með þar til gerðum reikninvélum.
Verkefnablað – [vextir á lán og sparnað](#).
- II. Fylltu út blaðið með því að finna vexti á mismundandi upphæðum með ólíkum vöxtum.
Verkefnablað – [vaxtareikningur](#).
- III. Farðu rétta leið gegnum völundarhús vaxta. Sýndu útreikninga þegar þú velur leið.
Verkefnablað – [völundarhús vaxta](#).
Allt sett í möppu.

[Spurningar og verkefni úr kafla 2 í bókinni „Fyrstu skref í fjármálum“.](#)

Kafli 3 – Nokkur hollráð

6. Verkefni: Markmið og sparnaður, Fjármálavit

- I. Einstaklingsverkefni eða hópaverkefni.
Verkefnablað - [verkefni nemenda](#).
[Markmiðamiðar](#) og [óvæntar upptakomur](#).
Veldu þér eina persónu á verkefnablaðinu og dragðu markmiðamiða.
Gerðu sparnaðaráætlun fyrir persónuna á A4 blað eða á stærri örk.
Dragðu óvænta upptakomu.
Kynntu fyrir öðrum nemendum.
Sett í möppu eða hengt upp á vegg.
- II. Sparnaðaráætlun þín.
Settu þér markmið um eitthvað sem þú vilt eignast eða gera.
Gerðu sparnaðaráætlun og skoðaðu hvernig þú nærð að spara fyrir markmiðinu og hvenær þú nærð því.
Skráðu á A4 blað og settu í möppuna þína.

7. Verkefni: Tryggingar, Fjármálavit

Hér á eftir að búa til fleiri verkefni.

[Spurningar og verkefni úr kafla 3 í bókinni „Fyrstu skref í fjármálum“.](#)

Kafli. 1 - Uppruni og ráðstöfun verðmæta

1. Verkefni - Hvað kosta ég?

Einstaklingsverkefni og/eða hópverkefni.

a. Einstaklingsverkefni – Hvað kosta ég?

- Áætlun um ýmsan kostnað, klæðnaður, matur, áhugamál o.fl.
- Verkefnablað: einstaklingsverkefni.
- Sett í möppu.

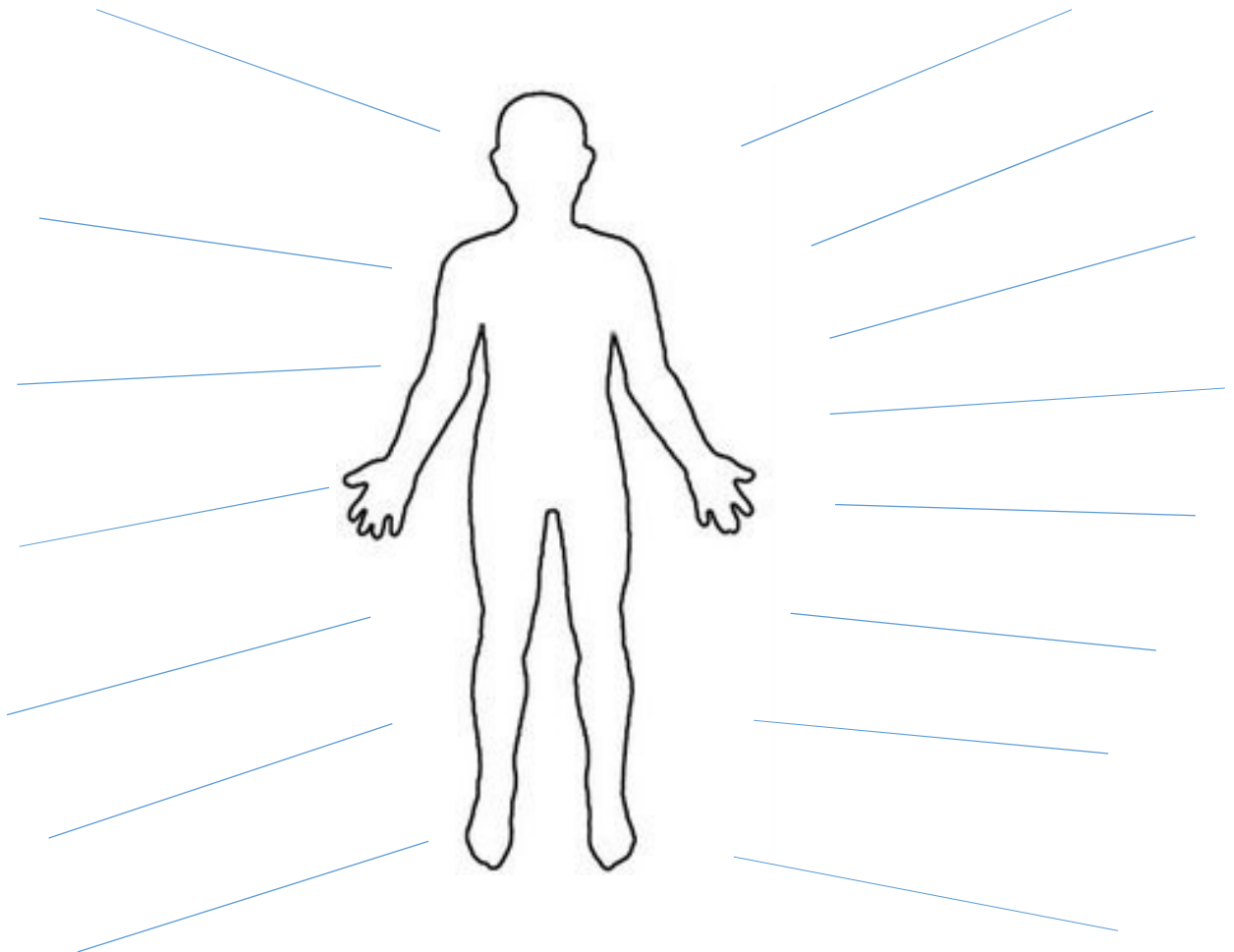
b. Hópverkefni – Hvað kostar hann/hún?

- Áætlun um ýmsan kostnað, klæðnaður, matur, áhugamál ofl.
- Verkefnablað: hópverkefni.
- Hópur velur persónu og metur kostnað hennar.
- Kynnt fyrir öðrum nemendum
- Sett í möppu eða hengt upp á vegg.

Hvað kosta ég?

Verkefnablað – einstaklingsverkefni

Í þessu verkefni átt þú að áætla hvað þú kostar. Hér að neðan er mynd af manneskju sem á að tákna þig í dag. Skrifaðu við hana kostnað á öllum þeim hlutum sem þú hefur/hafðir á þér í dag t.d. fatnað, skartgrip, snyrtivörur og tæki. Einnig átt þú að hugsa um og meta eigur þínar heima fyrir. Ef tími gefst til mátt þú teikna þessa hluti á myndina. Að lokum svarar þú spurningum á næsta blaði.





1. Hvað kostar allt sem þú átt?

Hér er átt við fatnað og fylgihluti í skólanum og allt sem þú átt heima, húsgögn, tölva snyrtivörur, hjól ofl.

2. Miðað við áhugamál og lífsstíl, hvað kostar allt sem þú gerir á einu ári?

Hér er átt við mat, áhugamál, skemmtanir, íþróttir og akstur og fleira.

3. Ef þú þyrftir að vera ódýrari í rekstri, hverju gætir þú sleppt?

Verðupplýsingar til viðmiðunar við úrlausn verkefnisins.*

Hreyfing

- Skólakort í ræktina kostar um 64.000 kr. eða um 5.470 kr. í áskrift á mánuði.
- Eitt skipti í sund fyrir 6 - 18 ára kostar 150 kr. 10 miða kort kostar 1000 kr.
- Dagskort á skíði fyrir unglinga kostar 1.300 kr. (17 ára og yngri), 2000 kr. (17 ára og eldri).
- Skautuferð í skautahöll fyrir 16 ára og yngri kostar 1.100 kr. (aðgangur: 650 kr. og leiga á skautum 450kr.)

Ferðakostnaður

- Árskort í strætó fyrir 12 – 17 ára farþega kostar 21.700 kr.
- Nema kort í eitt ár fyrir 18 ára og eldri kostar 50.900 kr.
- Bensínkostnaður á mánuði er að meðaltali 20.000 kr.

Afbreying

- Bíóferð með poppi og gosi kostar almennt um 3000 kr.
- Leikhúsferð kostar um 4.000 kr. fyrir námsmenn (fer eftir tilboðum).
- Tónleikar eru misdýrir eftir því hver flytjandinn er.

Matur og skyndibiti

- Áætlað er að matarútgjöld 4 manna fjölskyldu séu um 45.000 kr. á mánuði eða tæpar 12.000 kr. á hvern og einn.
- Mataráskrift í skóla er um 7000 kr. á mánuði.

Tómstundir og íþróttir

- Ýmsar tómstundir á hvern nemanda má áætla að kosti um 10.000 kr. á mánuði.
- Íþróttaiðkun unglinga kostar að meðaltali um 80.000 kr. á ári.

*Fjármálavít ábyrgist ekki nákvæmni ofangreindra upplýsinga. Um er að ræða meðaltöl á verðlagi ár frá ári.

Hvað kostar hann?

Verkefnablað - Hópverkefni

Verkefni – hvað kostar hann?



Nafn:

Aldur: 15 ára

Skóli:

Strákurinn ykkar er í 10. bekk, æfir körfubolta fjórum sinnum í viku og fer einnig, þegar hann hefur tíma, í ræktina. Hann vinnur með skólanum við að bera út blöð til að geta notið lífsins, en hann fær sér t.d. oft skyndibita með félögnum eftir æfingu og stekkur oft út í búð á skólatíma til að kaupa sér eitthvað gott.

Hann flutti nýlega úr sínu gamla hverfi og þurfa foreldrar hans oft að keyra hann á milli þar sem hann vildi klára 10. bekk í sínum gamla skóla. Hann er því mikið í gamla hverfinu á daginn þar til æfingar eru búnar og þarf því að kaupa sér eitthvað að borða eða vera með gott nesti.

Hann hefur áhuga á fötum og má segja að töluvert af peningum hans fari í fatnað.

Áhugamálin eru auðvitað körfubolti, en auk þess er hann að læra á trompet.

Spurningar

- Hvað kostar allt sem hann á?**
Hér er átt við fatnað og fylgihluti í skólanum og allt sem hann á heima.
- Miðað við áhugamál og lífsstíl, hvað kostar allt sem hann gerir á einu ári?**
Hér er átt við mat, áhugamál, skemmtanir, íþróttir og akstur og fleira.
- Ef hann þyrfti að vera ódýrari í rekstri, hverju gæti hann sleppt?**

Leiðbeiningar

- Ákveðið nafn hans, í hvaða skóla hann er og hvað hann fær í laun í vinnunni sinni.
- Notið örkina til að vinna verkefnið og svara spurningunum hér fyrir ofan.
- Verkefnið má vera eins litríkt og skapandi og þið viljið.
- Þið getið notað snjallsíma, spjaldtölvur og tölvur við upplýsingaöflun á verði og fleira.

Hvað kostar hún?

Verkefnablað - Hópverkefni

Verkefni – hvað kostar hún?



Nafn:

Aldur: 17 ára.

Skóli:

Rekstur á bílnum í hverjum mánuði:

- Tryggingar á bíl: 12.000 kr.
- Símaáskrift: 2000 kr.

Stelpa ykkar er á öðru ári í framhaldsskóla og býr í Breiðholti hjá frænku þar sem hún er utan af landi. Hún á gamlan smábíl sem hún fékk frá foreldrum sínum á 17 ára afmælinu og greiðir sjálf fyrir bílatryggingu og bensín.

Hún vinnur í Costco með skólanum og fær laun fyrir það.

Áhugamál hennar eru dans, en hún æfir dans fjórum sinnum í viku sem foreldrar hennar greiða fyrir, en hún keppir í samkvæmisdönsum. Hún fer einu sinni á ári í keppnisferð til útlanda sem foreldrar hennar hjálpa henni að borga.

Spurningar

1. Hvað kostar allt sem hún á?

Hér er átt við fatnað og fylgihluti í skólanum og allt sem hann á heima.

2. Miðað við áhugamál og lífsstíl, hvað kostar allt sem hún gerir á einu ári?

Hér er átt við mat, áhugamál, skemmtanir, íþróttir og akstur og fleira.

3. Ef hún þyrfti að vera ódýrari í rekstri, hverju gæti hún sleppt?

Leiðbeiningar

- Ákveðið nafn hennar, í hvaða skóla hún er og hvað hún fær í laun.
- Notið örkina til að vinna verkefnið og svara spurningunum hér fyrir ofan.
- Verkefnið má vera eins litríkt og skapandi og þið viljið.
- Þið getið notað snjallsíma, spjaldtölvur og tölvur við upplýsingaöflun á verði og fleira.

Hvað kostar hún?

Verkefnablað - Hópverkefni

Verkefni – hvað kostar hún?



Nafn:

Aldur: 16 ára.

Skóli:

Stelpan ykkar er í 10. bekk, æfir fótbolta þrisvar í viku og er enn að læra á píanó, en hún byrjaði að læra þegar hún var sex ára. Þegar hana vantar fót þá er hún dugleg að kaupa þau á á netinu og stundum kaupir hún með vinkonum sínum til að skiptast á að nota.

Hún vinnur aðeins með skólanum við að hjálpa til í skólaskjólínu og fær þá smá pening fyrir það.

Hún fer stundum í keppnisferðir vegna fótboltans og þá þurfa foreldrar hennar að hjálpa henni með kostnað. Hún er mikill áhugamaður um myndlist og væri alveg til í námskeið sem kostar allt að 90.000 kr. á ári en foreldrar hennar hafa ekki efni á því.

Spurningar

1. Hvað kostar allt sem hún á?

Hér er átt við fatnað og fylgihluti í skólanum og allt sem hún á heima.

2. Miðað við áhugamál og lífsstíl, hvað kostar allt sem hún gerir á einu ári?

Hér er átt við mat, áhugamál, skemmtanir, íþróttir og akstur og fleira.

3. Ef hún þyrfti að vera ódýrari í rekstri, hverju gæti hún sleppt?

Leiðbeiningar

- Ákveðið nafn hennar, í hvaða skóla hún er og hvað hún fær í laun.
- Notið örkina til að vinna verkefnið og svara spurningunum hér fyrir ofan.
- Verkefnið má vera eins litríkt og skapandi og þið viljið.
- Þið getið notað snjallsíma, spjaldtölvur og tölvur við upplýsingaöflun á verði og fleira.

Hvað kostar hann?

Verkefnablað - Hópverkefni

Verkefni – hvað kostar hann?



Nafn:

Aldur: 15 ára.

Skóli:

Strákurinn ykkar á heima á sveitabæ og fer með skólabil í skólann á hverjum morgni.

Hann er frekar nægjusamur í neyslu og reynir að passa peningana sína þar sem hann er að safna fyrir bíl, en hann vinnur við ferðaþjónustu á sveitabænum hjá foreldrum sínum. Hann eyðir ekki miklu í fatnað og fylgihluti þar sem hann fær eitthvað frá eldri bróður sínum og það helsta sem hann eyðir í er eitthvað tengt hestamenskunni, en hestar eru hans helsta áhugamál, og á hann einn sjálfur.

Hann fer stundum í sund og æfir frjálsar íþróttir tvisvar í viku og þarf þá oftast að láta keyra sig, en foreldrar hans og vina hans skiptast töluvert á í þeim efnum.

Þar sem það er ekki mikið um afþreyingu eða skemmtanir þar sem hann býr er hann oft í tölvuleikjum og á nóg af þeim.

Spurningar

4. Hvað kostar allt sem hann á?

Hér er átt við fatnað og fylgihluti í skólanum og allt sem hann á heima.

5. Miðað við áhugamál og lífsstíl, hvað kostar allt sem hann gerir á einu ári?

Hér er átt við mat, áhugamál, skemmtanir, íþróttir og akstur og fleira.

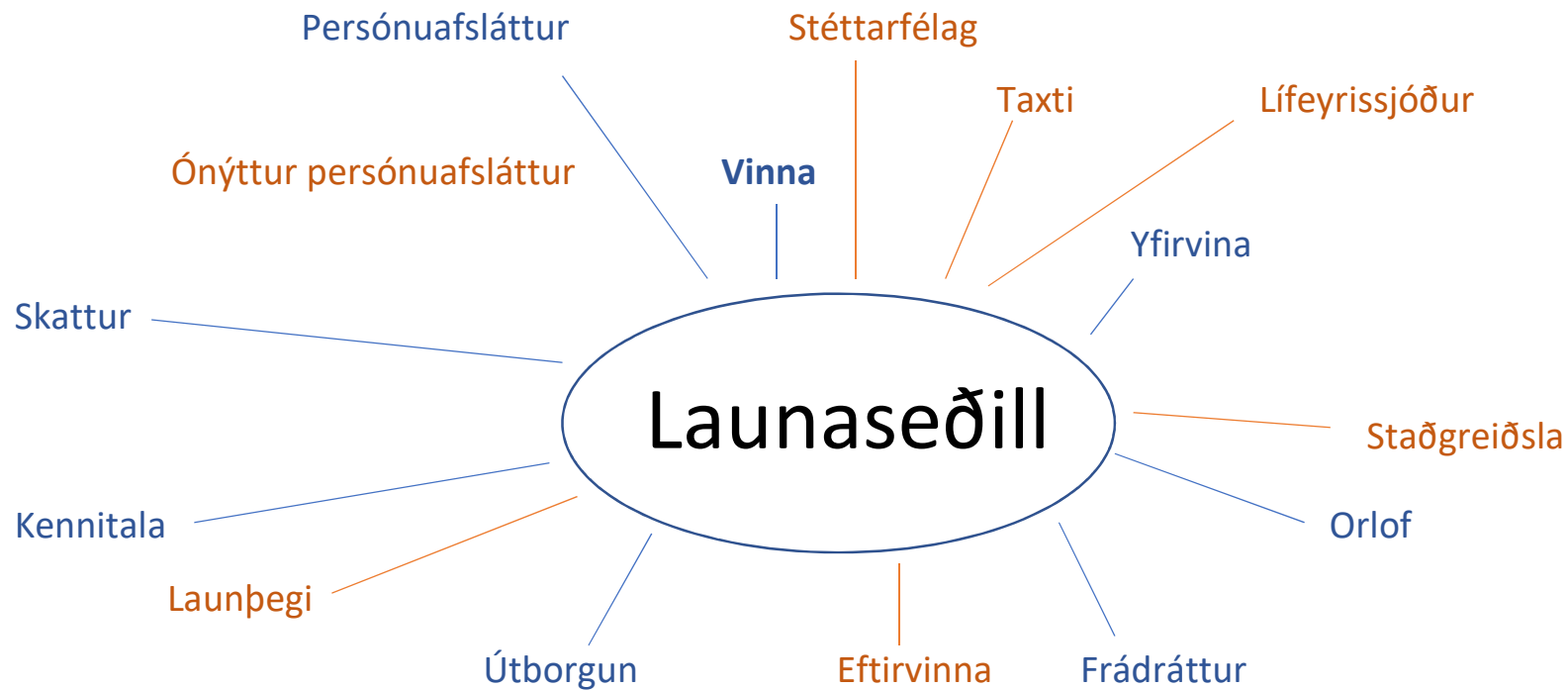
6. Ef hann þyrfti að vera ódýrari í rekstri, hverju gæti hann sleppt?

Leiðbeiningar

- Ákveðið nafn hans, í hvaða skóla hann er og hvað hann fær í laun.
- Notið örkina til að vinna verkefnið og svara spurningunum hér fyrir ofan.
- Verkefnið má vera eins litríkt og skapandi og þið viljið.
- Þið getið notað snjallsíma, spjaldtölvur og tölvur við upplýsingaöflun á verði og fleira.

2. Verkefni – Launaseðillinn, hugarkort og kahootleikur

- Skrifaðu orðið „Launaseðill“ í miðjuna á A4 blað, settu nokkur orð í kring sem þér finnst tengjast launaseðli.
- Verkefnablað: launaseðill Fjármálavits.
- Horfðu á myndband um launaseðilinn á Fjarmalavit.is/á vinnumarkaði.
- Tengdu þig (hóþinn) við Kahoot. it og svaraðu spurningunum. Fáðu notendanafn og lykilorð hjá kennara.
- Bættu við fleiri orðum með öðrum lit á A4 blaðið sem þú hefur lært um launaseðilinn.
- Sett í möppu.





Fyrirtækið ehf.

Kennitala
Heimilisfang

Jóna Jóelsdóttir
Salalind 24
201 Kópavogur

Dagsetning 1.11 2018
Launatímabil: 1.10 - 31.10
Kennitala: 000000 - 0101
Laun 61.098
Frádráttur 4.790
Útborguð laun 56.308

Bankareikningur xxx - 26 - xxx kr. 56.308
Orlofsreikningur xxx - 16 - xxx kr. 5.640

Laun

Dagvinna, 16 ára
Eftirvinna, 16 ára
Orlof

| Tímar/einingar | Taxti | Upphæð |
|----------------|----------------|---------------|
| 10 | 1.336 | 13.360 |
| 22,5 | 1.871 | 42.098 |
| | 10,17% | 5.640 |
| | Samtals | 61.098 |

Frádráttarliðir

Lífeyrissjóður
Viðbótarlífeyrissparnaður
Stéttarfélag
Staðgreiðsla skatta
Vöruúttekt

| Taxti | Upphæð |
|----------------|--------------|
| 4,00% | 2.444 |
| 0,00% | 0 |
| 0,70% | 453 |
| | 0 |
| | 1.893 |
| Samtals | 4.790 |

Skattalegar upplýsingar

| Skattalegar upplýsingar | Frá áramótum | Tímar | Upphæð | |
|--------------------------------------|---------------|---------------------|--------|------------------|
| Heildarlaun | 61.098 | Dagvinna | 145 | 193.720 |
| Lífeyrissjóðsframlag | -2.444 | Eftirvinna | 389,5 | 728.755 |
| Skattstofn | 58.654 | Orlof | | 93.495 |
| | | Orlofsuppbót | 0,06 | 2.370 |
| Sundurliðun | | Stórhátíðarálag | 9 | 26.901 |
| staðgreiðslu skatta | | | | |
| Skattþrep 1 | 36,94% | | | 1.045.241 |
| Persónuafsláttur | 53.895 | Lífeyrissjóður | | 4.922 |
| Til greiðslu | 0 | Stéttarfélag | | 7.105 |
| | | Staðgreiðsla skatta | | 0 |
| Uppsafnaður persónuafsláttur á árinu | 132.187 | Vöruúttekt | | 18.087 |
| | | | | 30.114 |

3. Verkefni - Launaútreikningur

- Gerðu launaseðil fyrir Þorgerði og annan fyrir Þorlák.
- Verkefnablað: óutfylltur launaseðill og upplýsingar um Þorgerði og Þorlák.
- Skila í möppu.

Launaútreikningar

Þorgerður var að byrja að vinna hjá Bláviðgerðum sf. Njáll er eigandi fyrirtækisins og hefur starfað einn um áratugabil. Nú þarf Njáll að fara að reikna út laun Þorgerðar.

- Þorgerður er með 355.000 kr. í mánaðarlaun.
- Yfirvinnukaup er yfirleitt 1% af heildarlaunum. Hún er með 3.550 kr. í yfirvinnukaup á tímann.
- Reiknað er 10,17% í orlof af mánaðarlaunum með yfirvinnu.
- Lífeyrissjóður er 4% af heildarlaunum.
- Stéttarfélagsgjald er 1% af heildarlaunum.
- Til að reikna út skattinn þarf fyrst að draga lífeyrissjóðinn af heildarlaunum og síðan taka 36,94% af þeirri upphæð.
- Persónuafslátturinn er 53.895 kr. og dregst frá.
- Síðan er lífeyrissjóður, stéttarfélagsgjald og skatturinn lagður saman.
- Þá er sú upphæð dregin frá heildarlaunum og útkoman er útborguð laun.

Til umhugsunar:

Útbúðu einnig launaseðil fyrir Þorlák og nýttu þær upplýsingar sem gefnar eru hér að ofan. Kjörið er að vinna þetta verkefni í töflureikni (excel).

Þorlákur er með 359.000 kr. í mánaðarlaun. Yfirvinnukaupið hans er 1% af heildarlaunum. Reiknaðu út hvað hann fær útborgað.

- Skatthlutfall í staðgreiðslu

Skatthlutfall í staðgreiðslu er

- 36.94% af tekjum 0 - 834.707 kr.
- 46,24% af tekjum yfir 834.707 kr.

Persónuafsláttur

Persónuafsláttur er 634.880 kr. á ári, eða 52.907 kr. á mánuði.

Heimilt er að nýta allan (100%) ónýttan persónuafslátt maka á árinu 2017.

| | | |
|----------------|-----|--------|
| Einn mánuður | kr. | 52.907 |
| Hálfur mánuður | kr. | 26.453 |
| Fjórtán dagar | kr. | 24.352 |
| Ein vika | kr. | 12.176 |

Launaseðill

Fyrirtækið ehf.

Heimilisfang
Kennitala

Nafn launþega
Heimili
Póstnr.
Kt. launþega

| | |
|-----------------------|--------------|
| Launatímabil: | 1.10 – 31.10 |
| Dagsetning: | 1. 11 2018 |
| Samtals laun: | |
| Samtals frádráttur: | |
| Útborguð laun: | |

| Launaliðir | Tímar | Taxti | Launaupphæð |
|---------------------|-------|---------|-------------|
| Mánaðarlaun | 1 | 355.000 | |
| Yfirvinna | 18 | 3.550 | |
| Orlof | | 10,17% | |
| Samtals launaliðir: | | | |

| Frádráttarliðir | Tímar | Taxti | Frádráttarupphæð |
|--------------------------|-------|--------|------------------|
| Lífeyrissjóður | | 4% | |
| Stéttarfélagsgjald | | 1% | |
| Staðgreiðsla skatta | | 36,94% | |
| Samtals frádráttarliðir: | | | |

Staðgreiðslustofn er kr. _____ en frá honum dregst lífeyrissjóðsframlag launþega kr. _____. Staðgreiðslustofn lækkar því í kr. _____ og af honum reiknast 36,94% skattur, sem gerir kr. _____. Á móti kemur persónuafsláttur upp á kr. 53.895. Staðgreiðsla verður því kr. _____.

Launaseðill - lausnir

Fyrirtækið ehf.

| | | |
|--------------------------------|-----------------------|----------------|
| Heimilisfang | Launatímabil: | 1.10 – 31.10 |
| Kennitala | Dagsetning: | 1. 11 2017 |
| Nafn launþega <i>þorgerður</i> | Samtals laun: | 461.502 |
| Heimili | Samtals frádráttur: | 132.846 |
| Póstnr. | Útborguð laun: | 328.659 |
| Kt. launþega | | |

| Launaliðir | Tímar | Taxti | Launupphæð |
|---------------------|-------|---------|--------------------------|
| Mánaðarlaun | 1 | 355.000 | 1* 355.000 = 355.000 |
| Yfirvinna | 18 | 3.550 | 18* 355.000 = 63.900 |
| Orlof | | 10,17% | 0,1017 * 63.900 = 42.602 |
| Samtals launaliðir: | | | 461.502 |

| Frádráttarliðir | Tímar | Taxti | Frádráttarupphæð |
|--------------------------|-------|--------|-------------------------|
| Lífeyrissjóður | | 4% | 0,04 * 461.502 = 18.460 |
| Stéttarfélagsgjald | | 1% | 0,01 * 461.502 = 4.615 |
| Staðgreiðsla skatta | | 36,94% | * = 109.771 |
| Samtals frádráttarliðir: | | | 132.846 |

*Staðgreiðslustofn er kr. 461.502 en frá honum dregst lífeyrissjóðsframlag launþega kr. 18.460. Staðgreiðslustofn lækkar því í kr. 443.042 og af honum reiknast 36,94% skattur, sem gerir kr. 163.666. Á móti kemur persónuafsláttur upp á kr. 53.895. Staðgreiðsla verður því kr. 109.771.

Launaseðill - lausnir

Fyrirtækið ehf.

| | | |
|-------------------------------|-----------------------|----------------|
| Heimilisfang | Launatímabil: | 1.10 – 31.10 |
| Kennitala | Dagsetning: | 1. 11 2017 |
| Nafn launþega <i>Þorlákur</i> | Samtals laun: | 466.702 |
| Heimili | Samtals frádráttur: | 134.943 |
| Póstnr. | Útborguð laun: | 331.759 |
| Kt. launþega | | |

| Launaliðir | Tímar | Taxti | Launupphæð |
|---------------------|-------|---------|---------------------------|
| Mánaðarlaun | 1 | 359.000 | 1 * 359.000 = 359.000 |
| Yfirvinna | 18 | 3.590 | 18 * 3.590 = 64.620 |
| Orlof | | 10,17% | 0,1017 * 426.620 = 43.082 |
| Samtals launaliðir: | | | 466.702 |

| Frádráttarliðir | Tímar | Taxti | Frádráttarupphæð |
|--------------------------|-------|--------|-------------------------|
| Lífeyrissjóður | | 4% | 0.04 * 466.702 = 18.668 |
| Stéttarfélagsgjald | | 1% | 0,01 * 466.702 = 4.667 |
| Staðgreiðsla skatta | | 36,94% | * = 111.608 |
| Samtals frádráttarliðir: | | | 134.943 |

*Staðgreiðslustofn er kr. 466.702 en frá honum dregst lífeyrissjóðsframlag launþega kr. 18.668. Staðgreiðslustofn lækkar því í kr. 448.034 og af honum reiknast 36,94% skattur, sem gerir kr. 165.503. Á móti kemur persónuafsláttur upp á kr. 53.895. Staðgreiðsla verður því kr. 111.608.

4. Verkefni - Hugtök

- Dragðu eitt hugtak.
- Útskýrðu hugtakið og svaraðu spurningum sem fylgja. Skráðu á A4 blað og settu í möppuna þína.
- Kynntu hugtakið fyrir bekkjarfélögunum.



Púslaðferð – hugtök, einn miði á hóp.

----- Klippið

Skattur

1. Hvað er skattur?
2. Hvað eru tekjuskattur og útsvar?
3. Hvað er virðisaukaskattur?
4. Hvað er persónuafsláttur?

Lífeyrissjóður

1. Af hverju greiðir fólk í lífeyrissjóð?
2. Hverjir greiða í lífeyrissjóð og hversu mikið greiða þeir af launum sínum í hverjum mánuði?
3. Hverjir eiga peninginn sem kemur í lífeyrissjóðinn?
4. Hvað er viðbótarlífeyrissparnaður?

Vextir

1. Hvað eru vextir?
2. Af hverju eru vextir?
3. Hver er munurinn á innlánsvöxtum og útlánsvöxtum?
4. Hvað eru dráttarvextir?

Greiðslukort

1. Hvað er greiðslukort?
2. Útskýrðu muninn á debetkorti og kreditkorti.
3. Hvað ber helst að varast þegar greitt er með korti á netinu?



Stéttarfélag

1. Hvað eru stéttarfélög og hvert er hlutverk þeirra?
2. Hvað eru félagsgjöld oftast há og er skylda að greiða þau?
3. Hvað heita heildarsamtök stéttarféлага á á almennum vinnumarkaði Íslandi?
4. Nefnið nokkur stéttarfélög.

Tryggingar

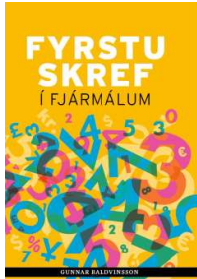
1. Af hverju getur borgað sig að tryggja verðmæti?
2. Segið frá helstu tryggingum á húsnæði og hvað þær tryggja helst (bruna- og heimilistrygging).
3. Af hverju tryggjum við bílinn með ábyrgðartryggingu? Hvað felst í henni?
4. Nefnið eina til tvær aðrar tegundir trygginga.
5. Hvað gerist ef t.d. síminn ykkar eyðileggst?

Laun

1. Hvað er launaseðill?
2. Hver er munurinn á dagvinnu og eftirvinnu?
3. Hvað þýðir að vera með jafnaðarkaup?
4. Hvað eru rauðir dagar/stórhátíðardagar?
5. Hver er munurinn á launþega og verktaka?

Orlof

1. Hvað er orlof?
2. Hvernig er orlof reiknað?
3. Hvað er orlofsuppbót?
4. Hvað er desemberuppbót?



SPURNINGAR OG VERKEFNI

I. UPPRUNI OG RÁÐSTÖFUN VERÐMÆTA

Spurningar

1. Hver er munur á heildarlaunum og útborguðum launum? Hvaða frádráttarliðir dragast yfirleitt frá launum?

Heildarlaun eru laun fyrir frádráttarliði sem dragast frá launum áður en þau eru greidd út. Áður en launin eru greidd út dregur atvinnurekandi iðgjald launþega frá launum sem hann greiðir í lífeyris-sjóð og einnig iðgjald til viðbótarlífeyrissparnaðar ef við á. Þegar búið er að draga lífeyrissparnað frá launum reiknar atvinnurekandi tekjuskatt og greiðir skattinn til ríkisins. Í sumum tilvikum dregur atvinnurekandi félagsgjald til stéttarfélags frá launum og greiðir til viðkomandi félags.

2. Hvað eru ráðstöfunartekjur?

Laun að frádregnum sköttum og öðrum gjöldum eru kölluð ráðstöfunartekjur.

Eins og nafnið bendir til eru það tekjur sem launamaður fær útborgað og getur ráðstafað til að kaupa nauðsynjar (matur, hreinlætisvörur, föt, samgöngur, húsnæði, o.fl.) og í sparnað eða eignir.

3. Hvernig ákvarðast laun?

Laun eru samningsatriði á milli launþega og atvinnurekenda. Oftast eru launin ákveðin í kjarasamningum stéttarfélags launþega og samtaka atvinnurekenda. Kjarasamningur er samningur um lágmarkslaun og er óheimilt að semja um lægri laun.

4. Mega unglingar vinna með skóla? Hvaða reglur gilda um vinnu barna og unglinga undir 18 ára aldri?

Almenna reglan er sú að ekki má ráða börn í vinnu 14 ára og yngri sem eru í skyldunámi eða í grunn-skóla. Á þeirri reglu eru þó undantekningar, m.a. að börn sem náð hafa 14 ára aldri má ráða til léttari starfa og börn sem náð hafa 13 ára aldri má ráða til léttari starfa í takmarkaðan stundafjölda, svo sem léttari garðyrkju- og þjónustustörf eða önnur hliðstæð störf. Það má ráða unglinga á aldrinum 15 til 18 ára sem eru ekki lengur í skyldunámi í vinnu, nema um sé að ræða störf sem eru of erfið fyrir þau líkamlega eða andlega.

5. Hvenær verða einstaklingar fjárráða? Hvað þýðir það?

Einstaklingar verða samkvæmt lögum fjárráða 18 ára en eftir það ráða þeir einir fé sínu. Fjárræði þýðir að einstaklingar hafa forræði og bera fulla ábyrgð á fjármálum sínum.

6. Nefndu að minnsta kosti fimm atriði sem koma fram i ráðningarsamningi.

Aðilar samnings (launagreiðandi, launþegi), starf sem samið er um, starfstími ráðningartímabil, laun.

7. Hvaða skattur er dreginn af atvinnutekjum einstaklinga?

Tekjuskattur er skattur á atvinnutekjur einstaklinga og fyrirtækja. Tekjuskattur samanstendur af skatti til ríkisins og útsvari til þess sveitarfélags sem einstaklingur er búsettur í.

8. Hvað er persónuafslattur? Hvað þýðir að eiga ónýttan persónuafslatt?

Áður en tekjuskattur er reiknaður dregst persónuafsláttur frá launum sem er skattaafsláttur sem allir fá og tryggir að laun upp að ákveðnu marki eru skattfrjáls. Persónuafsláttur er föst krónutala sem ákveðin er fyrir hvert ár. Persónuafsláttur safnast upp á árinu og ef einstaklingar vinna ekki allt árið nýtist afslátturinn samt allt árið.

9. Til hvers greiða einstaklingar i lífeyrissjóð?

Tilgangurinn er að safna upp sjóði til að greiða eftirlaun til æviloka þegar starfsævinni lýkur. Lífeyrissjóðir greiða einnig örorkulífeyri ef sjóðfélagar verða óvinnufærir og maka- og barnalífeyri við fráfall sjóðfélaga.

10. Hvað er greiðslukort? Hver er munur a debet- og kreditkortum?

Greiðslukort eru annað hvort eru debetkort eða kreditkort. Ef einstaklingur notar debetkort er fjárhæð millifærð beint af bankareikningi hans. Ef einstaklingur greiðir hins vegar með kreditkortu stofnast skuld hjá honum við kortafyrirtæki, sem greiðir umsamda fjárhæð til seljanda vöru eða þjónustu, en innheimtir síðan greiðsluna frá einstaklingnum í næsta mánuði eða á næsta greiðslutímabili.

Kafli. 2 – Eignir og lán

5. Verkefni - Vextir

- Reiknaðu dæmin um vexti, lán og sparnað. Skoðaðu heimsasíðu bankans þíns og reiknivélar fyrir lán og sparnað til að finna vexti.
 - Verkefnablað: vextir, lán og sparnaður.
- Fylltu út blaðið með því að finna vexti á mismundandi upphæðum með ólíkum vöxtum.
 - Verkefnablað: vaxtareikningur.
- Farðu rétta leið gegnum völundarhús vaxta. Sýndu útreikninga þegar þú velur leið.
 - Verkefnablað: völundarhús vaxta.

Verkefni 5 – vextir, lán og sparnaður

Nafn: _____ Bekkur: _____

Skoðaðu reiknivélar um lán og sparnað á vefsíðu bankans þíns.

1. Jón ætlar að taka lán í bankanum sínum. Lánið sem hann tekur er 1.000.000 kr. með 12 % vöxtum. Hann tekur lánið í 5 ár.

Finndu út hvað Jón borgar til baka í heildina.

Svar: _____

2. Gunna ætlar að safna sér fyrir bíl. Hún gerir ráð fyrir að það taki hana 5 ár að safna fyrir bílnum. Ef hún leggur inn 25.000 kr. á mánuði inn á bankareikning með 4% vöxtum, hvað á hún þá að 5 árum liðnum.

Svar: _____

3. Hvað tekur langan tíma að safna fyrir bíl sem kostar 500.000 kr. ef við leggjum mánaðarlega 10.000 kr. á bankareikning með 4% vöxtum á ári.

Svar: _____

4. Hvað borgum mikið í vexti og gjöld ef við kaupum bílinn strax með því að fá 500.000 kr. yfirdrátt í 3 ár (1380 daga) á 10% vöxtum?

Svar: _____

Svör við spurningum um vexti, lán og sparnað

1. Svar: 1.600.000 kr.
2. Svar: 1.660.103 kr.
3. Svar: 3 ár og tíu mánuðir.
4. Svar: 691.667 kr.

Vaxtareikningur

Nafn: _____ Bekkur: _____

Notaðu vasareikni og finndu vexti í eftirfarandi verkefnum.

| <u>Upphæð</u> | <u>Vaxtaþrósent</u> | <u>Dagar</u> | <u>Vextir</u> |
|---------------|---------------------|--------------|---------------|
| 1. 10.000 | 20% | 100 | = _____ |
| 2. 25.000 | 15% | 180 | = _____ |
| 3. 1.000 | 31% | 360 | = _____ |
| 4. 875.387 | 23% | 27 | = _____ |
| 5. 2.000.000 | 5% | 240 | = _____ |

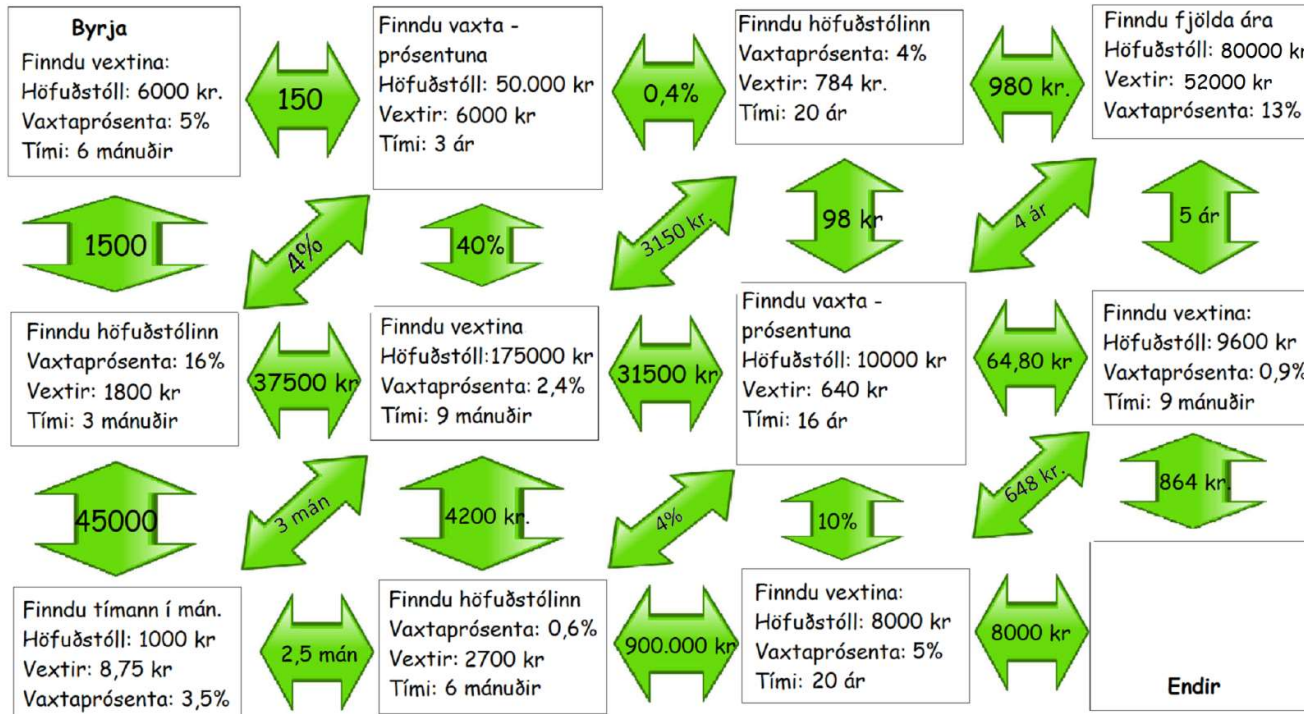
Reiknið hvaða vexti reikningarnir gefa á ári á upphæðina 100.000.

| <u>Reikningur</u> | <u>Binditími</u> | <u>Greiðsla vaxta</u> | <u>Vextir</u> | <u>Kort</u> |
|---------------------|------------------|-----------------------|---------------|-------------|
| Almennur reikningur | enginn | árlega | 0,05% | já |
| Krakkareikningur | enginn | árlega | 0,15% | já |
| Sparireikningur | 36 mán. | árlega | 1,50% | nei |
| Sparireikningur | 48 mán. | árlega | 1,60% | nei |
| Sparireikningur | 60 mán. | árlega | 1,70% | nei |
| Framtíðarreikningur | til 18 ára | árlega | 2,10% | nei |
| Orlofsreikningur | enginn | árlega | 1,10% | nei |

Vaxtareikningur – svör

- | | |
|----------------------|--|
| 1. 556 kr. | Almennur reikningur, $100.000 * 0,05 = 50 \text{ kr.}$ |
| 2. 20.833 kr. | Krakkareikningur, $100.000 * 0,0015 = 150 \text{ kr.}$ |
| 3. 310 kr. | Sparireikningur(36), $100.000 * 0,015 = 1.500 \text{ kr.}$ |
| 4. 15.100 kr. | Sparireikningur(48), $100.000 * 0,016 = 1.600 \text{ kr.}$ |
| 5. 66.667 kr. | Sparireikningur(60), $100.000 * 0,017 = 1.700 \text{ kr.}$ |
| | Framtíðarreikningur, $100.000 * 0,021 = 2.100 \text{ kr.}$ |
| | Orlofsreikningur, $100.000 * 0,011 = 1100 \text{ kr.}$ |

Völundahús vaxtanna

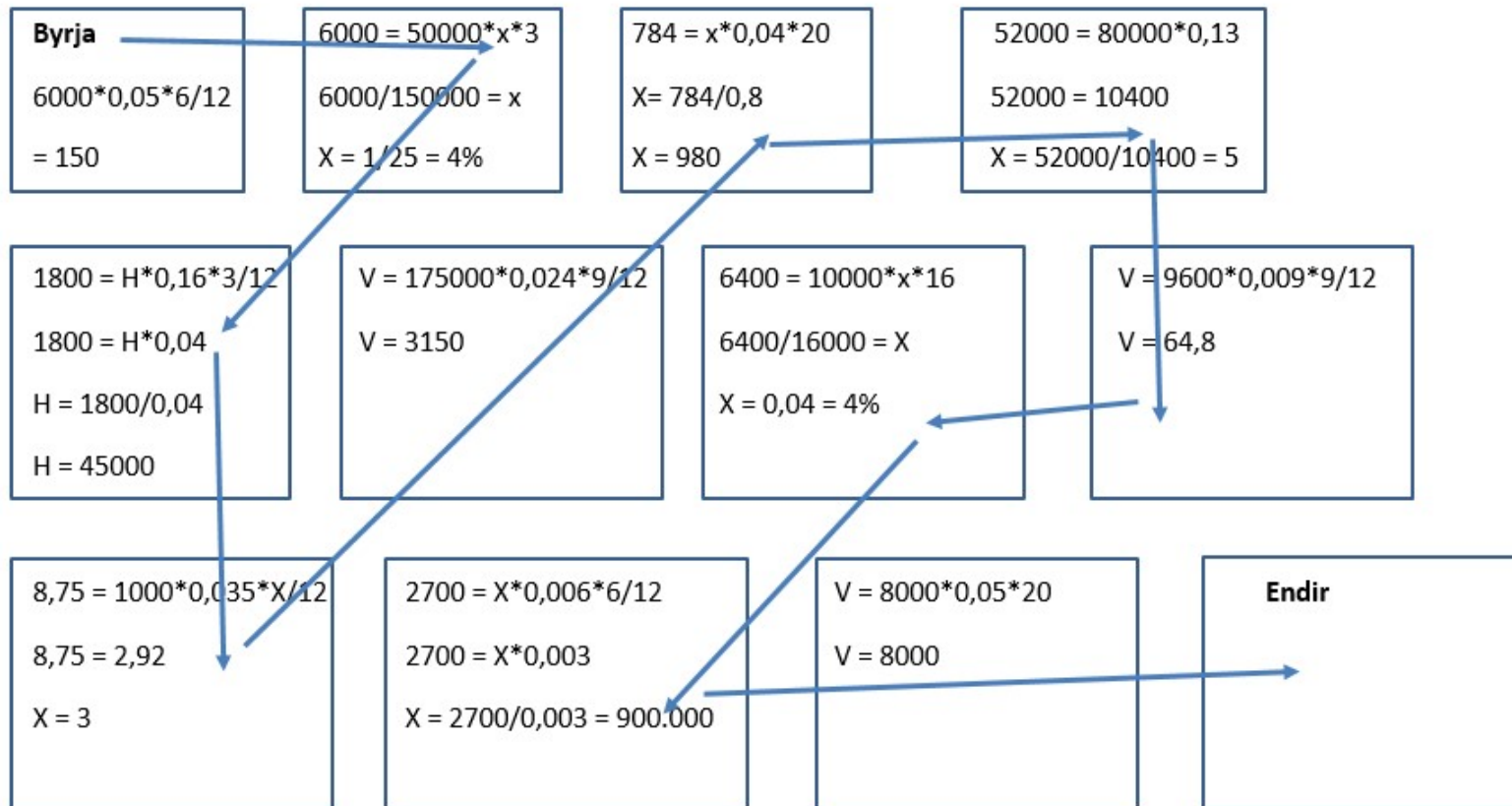


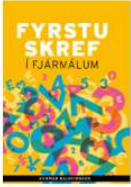
Sum boxin eru ekki notuð

Sýndu rétta leið. Þú verður að sýna alla útreikninga á þeirri leið sem þú velur. Ekki er gert ráð fyrir vaxtavöxtum.

Völundarhús – lausnir

$$V = H * P * d/360 (M/12)$$





SPURNINGAR OG VERKEFNI

II. Eignir og lán (skuldir)

Spurningar

1. Hvað eru vextir?

Vextir eru leigan sem lántaki greiðir eiganda fyrir peningana. Þegar einstaklingur leggur peninga í banka greiðir bankinn einstaklingnum vexti á meðan bankinn geymir peningana.

2. Hvað eru innlánsvextir og útlánsvextir?

Sá sem leggur peninga inn á reikning í banka fær greidda vexti (innlánsvexti) fyrir að geyma þá í bankanum. Bankinn lánar síðan peningana til einstaklinga, fyrirtækja eða stofnana og fær greidda vexti (útlánsvexti) fyrir lánsféð. Útlánsvextir eru yfirleitt hærri en innlánsvextir en þannig myndast tekjur hjá bankanum. Mismunur á innláns- og útlánsvöxtum er kallaður vaxtamunur.

3. Hvaða áhrif hefur binditími á vexti innlánsreikninga?

Að jafnaði er hægt að fá hærri vexti eftir því sem einstaklingur er tilbúinn að festa eða geyma peningana lengur. 4. Hver eru fjögur helstu sparnaðarform fyrir einstaklinga og hverjir eru helstu eiginleikar hvers teirra? Bankareikningar eru algengasta sparnaðarformið og skiptast í veltureikninga og sparireikninga. Flestir kaupa íbúðarhúsnæði til að búa í. Verðbréf eru heppileg fyrir sparnað til langs tíma. Verðbréf eru annaðhvort skuldabréf eða hlutabréf.

4. Hver eru fjögur helstu sparnaðarform fyrir einstaklinga og hverjir eru helstu eiginleikar hvers teirra?

Bankareikningar eru algengasta sparnaðarformið og skiptast í veltureikninga og sparireikninga. Flestir kaupa íbúðarhúsnæði til að búa í. Verðbréf eru heppileg fyrir sparnað til langs tíma. Verðbréf eru annaðhvort skuldabréf eða hlutabréf.

5. Hvað eru margir vaxtadagar á ári?

Á Íslandi er yfirleitt notast við þá venju að telja 30 vaxtadaga í mánuði og 360 daga í ári. Í febrúar er 28. febrúar reiknaður sem þrjú vaxtadagar nema þegar er hlaupár en þá

reiknast 29. febrúar sem tveir vaxtadagar. Í mánuðum með 31 dag teljast 30. og 31. sami vaxtadagur.

6. Hvað eru dráttarvextir?

Dráttarvextir eru vextir sem eru reiknaðir ef lántaki greiðir ekki af láni á réttum tíma. Sé krafa greidd eftir gjalddaga er lánveitanda heimilt að krefja skuldara um dráttarvexti sem reiknast frá gjalddaga að greiðsludegi. Dráttarvextir eru yfirleitt nokkuð háir til að hvetja skuldara að greiða skuld á tilsettum tíma og til að bæta kröfuhafa upp frestun á greiðslu.

7. Hvað er lánessamningur?

Lánessamningur er samningur milli tveggja aðila þar sem lánveitandi lánar lántaka tiltekna fjárhæð gegn því að lántaki lofi að endurgreiða fjárhæðina ásamt vöxtum í samræmi við skilmála sem eru tilgreindir í samningnum. 8. Hvað eru skammtímalán? Nefndu fimm tegundir skammtímalána. Lán til skamms tíma eru ætluð til að fjármagna alls konar neyslu, t.d. kaup á bílum, húsmunum, raftækjum, ferðalögum eða öðrum vörum og þjónustu. Lánstími er yfirleitt frá nokkrum dögum upp í fimm til sjö ár. Dæmi um skammtímalán er notkun kreditkorts, smálán, yfirdráttur á veltureikningi, raðgreiðslusamningar, almenn skuldabréfalán og bílalán

8. Hvað eru skammtímalán? Nefndu fimm tegundir skammtímalána.

Lán til skamms tíma eru ætluð til að fjármagna alls konar neyslu, t.d. kaup á bílum, húsmunum, raftækjum, ferðalögum eða öðrum vörum og þjónustu. Lánstími er yfirleitt frá nokkrum dögum upp í fimm til sjö ár. Dæmi um skammtímalán er notkun kreditkorts, smálán, yfirdráttur á veltureikningi, raðgreiðslusamningar, almenn skuldabréfalán og bílalán.

9. Hvað er langtímalán? Nefndu tvær tegundir slíkra lána.

Langtímalán eru ætluð til að fjármagna fjárfestingar sem eðlilegt er að fjármagna á löngum tíma en nauðsynlegt er að nota eða eignast strax. Lánstími langtímalána er misjafn og getur verið allt að 40 ár. Dæmi um langtímalán eru húsnæðislán og námslán.

10. Hverjir eru helstu kostnaðarliðir við lántöku aðrir en vextir?

Pegar lán er veitt greiðir lántaki yfirleitt svokallað lántökugjald, sem oft reiknast sem hlutfall af lánsfjárhæð eða er föst fjárhæð, og fastan kostnað við að útbúa lánið. Ef um er að ræða lán með veði þarf að greiða þinglýsingargjald, sem er kostnaður fyrir að sýslumaður skrái lánessamninginn sem veð á viðkomandi eign. Annar kostnaður sem oft fylgir lántöku er m.a. kostnaður við greiðslumat, veðbandayfirlit (upplýsingar um veð sem hvíla á eign), o.fl. Á lánstíma greiðir lántaki innheimtukostnað, yfirleitt föst fjárhæð á gjalddaga.

Kafli. 3 – Nokkur holiráð

6. Verkefni - Markmið og sparnaður

a. Einstaklingsverkefni eða hópaverkefni

- Verkefnablað: verkefni nemenda.
- Veldu þér eina persónu á verkefnablaðinu og dragðu markmiðamiða.
- Gerðu sparnaðaráætlun fyrir persónuna.
- Dragðu óvænta upptöku.
- Kynntu fyrir öðrum nemendum
- Sett í möppu

b. Sparnaðaráætlun þín

- Settu þér markmið um eitthvað sem þú vilt eignast eða gera.
- Gerðu sparnaðaráætlun og skoðaðu hvernig þú nærð að spara fyrir markmiðinu og hvenær þú nærð því.
- Skráðu á A4 blað og settu í möppuna þína.

Verkefnablað – markmið og sparnaður

Verkefni - sparnaðaráætlun



Nafn:

Aldur: 16 ára.

Skóli:

Vinna með skóla:

Laun, eftir skatt: 80.000kr.

Fastur kostnaður á mánuði:

- Áskrift í ræktina: 5.470 kr.

Markmið: _____

Strákurinn ykkar er í 10. bekk, æfir handbolta fimm sinnum í viku og fer einnig reglulega í ræktina. Hann vinnur meðfram skólanum til að geta notið lífsins og fær sér t.d. oft skyndibita með félögum eftir æfingu og stekkur oft út í búð á skólatíma til að kaupa sér eitthvað gott. Hann flutti nýlega úr sínu gamla hverfi og þarf því að ferðast mikið með strætó. Foreldrar hans greiða æfingagjöldin fyrir handboltanum en sjálfur greiðir hann fyrir strætókort þar sem hann neitaði að fara í skóla í nýja hverfinu.

Hann hefur sett sér markmið sem hann þarf að safna fyrir, en það er erfitt að safna peningum þegar freistingarnar eru víða. Til að ná markmiðinu þarf hann að leggja fyrir pening á sparnaðarreikning í hverjum mánuði. Hann á 200.000 kr. inn á framtíðarreikningi sem eru lausar til úttektar þegar hann verður 18 ára.

Klippið út rammann hér til hliðar og límið á stóru örkina.

Ákveðið nafn á strákinn ykkar, í hvaða skóla hann er og hvar hann vinnur.

Ákveðið markmið, þ.e. fyrir hverju hann vill safna.

Stillið upp sparnaðaráætlun á örkina sem hann getur notað áfram næstu mánuði til að spara fyrir markmiðinu.

Hafið í huga eftirfarandi:

- Upphæðina sem hann þarf að safna til að ná markmiði sínu.
- Hvað hann á mikið eftir mánaðarlega þegar hann hefur greitt fastan kostnað.
- Hvað hann eyðir miklu í skyndibita og skemmtanir.
- Að tuttugu miðar í strætó kosta 2.900 kr. fyrir farþega á aldrinum 12 – 17 ára en árskort 19.900 kr.
- Hversu mikið hann getur lagt inn á sparnaðarreikninginn þennan mánuðinn og næstu mánuði/ár þar til markmiðinu er náð.

1. Hvað tekur það hann marga mánuði að safna fyrir markmiðinu?

2. Þarf hann að breyta neysluvenjum sínum til að ná markmiði sínu?

Ef svo er, hverju breytir hann?

Verkefnablað – markmið og sparnaður

Verkefni - sparnaðaráætlun



Nafn:

Aldur: 17 ára.

Skóli:

Vinna með skóla:

Laun, eftir skatt: 80.000 kr.

Fastur kostnaður á mánuði:

- Tryggingar á bíl: 10.000 kr.

Markmið: _____

Stelpa þú er á öðru ári í framhaldsskóla og býr í Breiðholti. Hún á gamlan smábíl sem hún fékk frá foreldrum sínum á 17 ára afmælinu og greiðir sjálf fyrir bílatryggingu og bensín. Henni finnst dálítið dýrt að reka bílinn auk þess sem hún óttast að bíllinn fari bráðlega að bila og að þá eigi hún ekki fyrir viðgerð. Hún æfir badminton 4 sinnum í viku sem foreldrar hennar greiða fyrir. Hún fer í keppnisferðir einu sinni á ári sem hún borgar sjálf. Henni finnst fátt skemmtilegra en að kaupa föt.

Hún hefur sett sér markmið sem hún þarf að safna fyrir. Til að ná því ætlar hún að leggja fyrir pening á sparnaðarreikning í hverjum mánuði þar til markmiði er náð.

Klippið út rammann hér til hliðar og límið á stóru örkina.

Ákveðið nafn á stelpuna þú, í hvaða skóla hún er og hvar hún vinnur.

Ákveðið markmið, þ.e. fyrir hverju hún vill safna.

Stillið upp sparnaðaráætlun á örkina sem hún getur notað áfram næstu mánuði til að spara fyrir markmiðinu.

Hafið í huga eftirfarandi:

- Upphæðina sem hún þarf að safna til að ná markmiði sínu.
 - Hvað hún á mikið eftir þegar hún hefur greitt fastan kostnað.
 - Hversu miklu hún eyðir í mat, bensín og aðrar nauðsynjar.
 - Að tuttugu miðar í strætó kosta 2.900 kr. fyrir farþega á aldrinum 12 – 17 ára en árskort 19.900 kr.
 - Að meðalkostnaður á bensíni er um það bil 20.000 kr. á mánuði.
 - Hversu mikið hún getur lagt inn á sparnaðarreikninginn þennan mánuðinn og næstu mánuði.
1. Hvað tekur það hana marga mánuði að safna fyrir markmiðinu?
 2. Þarf hún að breyta neysluvenjum sínum til að ná markmiði sínu?
Ef svo er, hverju breytir hún?

Verkefnablað – markmið og sparnaður

Verkefni – sparnaðaráætlun



Nafn:

Aldur: 16 ára.

Skóli:

Markmið: _____

Engin laun

Kostnaður á mánuði:

- Skyndibiti og önnur afþreying

Stelpa þín er í 10. bekk, elskar tölvuleiki og hefur eytt miklum peningum í þá síðustu árin. Hún er mikill áhugamaður um myndlist og væri alveg til í námskeið sem kostar allt að 90.000 krá ári en þar sem hún er ekki í vinnu hefur hún ekki efni á því.

Flestir vinir hennar vinna eitthvað með skólanum en hún ákvað að gera það ekki og hefur 200.000 kr. sem eftir eru af sumarlauninum til að nota yfir vetrarmánuðina (9 mánuði). Hún er hins vegar alltaf blönk og getur leyft sér lítið og væri alveg til í að skoða einhverja vinnu sem gefur henni um 50 – 60.000 kr. á mánuði eftir skatt.

Hún hefur sett sér markmið sem hún vill byrja að safna fyrir.

Til að ná því þarf hún að leggja fyrir pening á sparnaðarreikning í hverjum mánuði þar til markmiðinu er náð.

Klippið út rammann hér til hliðar og límið á stóru örkina.

Ákveðið nafn á stelpuna þínar og í hvaða skóla hún er.

Ákveðið markmið, þ.e. fyrir hverju hún vill safna.

Stillið upp sparnaðaráætlun á örkina sem hún getur notað áfram næstu mánuði til að spara fyrir markmiðinu.

Hafið eftirfarandi í huga:

- Upphæð sem hún þarf að safna fyrir til að ná markmiði sínu.
- Hvað hún eyðir miklu í skyndibita og skemmtanir.
- Hvernig hún getur safnað upp sparnaði þegar hún er ekki í vinnu. Hvað getur hún gert?
- Hversu mikið hún getur lagt inn á sparnaðarreikninginn þennan mánuðinn og næstu mánuði eða ár.

1. **Hvað tekur það hana marga mánuði að safna fyrir markmiðinu?**
2. **Þarf hún að breyta neysluvenjum sínum til að ná markmiði sínu?**
Ef svo er, hverju breytir hún?

Verkefnablað – markmið og sparnaður

Verkefni - sparnaðaráætlun



Nafn:

Aldur: 17 ára.

Skóli:

Atvinna:

Laun, eftir skatt: 80.000 kr.

Fastur kostnaður á mánuði:

- Trygging á bíl: 12.000 kr.
- Áskrift að bíórásum: 5.190 kr.

Markmið: _____

Strákurinn ykkar er í námi, er með algjöra bíladellu og finnst fátt skemmtilegra en að hjálpa frænda sínum á verkstæðinu við að gera upp gamla bíla. Hann var svo heppinn í fyrra að eignast gamlan ónothæfan bíl sem hann og frændi gerðu upp saman. Hann fer oft á rúntinn með kærustuna en finnst leiðinlegt hvað bíllinn eyðir miklu bensíni. Hann er með aðra dellu sem eru sjónvarpsseriur en hann elskar að slaka á með kærustunni og horfa á marga þætti í einu. Foreldrar hans vilja helst að hann eyði tímanum í eitthvað uppbyggilegra og láta hann greiða sjálfan fyrir auka áskrift.

Hann hefur sett sér markmið sem hann vill byrja að safna fyrir.

Til að ná því þarf hann að leggja fyrir pening á sparnaðarreikning í hverjum mánuði þar til markmiðinu er náð.

Klippið út rammann hér til hliðar og límið á stóru örkina.

Ákveðið nafn á strákinn ykkar, í hvaða skóla hann er og hvar hann vinnur.

Ákveðið markmið, þ.e. fyrir hverju hann vill safna.

Stillið upp sparnaðaráætlun á örkina sem hann getur notað áfram næstu mánuði til að spara fyrir markmiðinu.

Hafið í huga eftirfarandi:

- Upphæðina sem hann þarf að safna til að ná markmiði sínu.
 - Hvað hann á mikið eftir þegar hann hefur greitt fastan kostnað.
 - Hvað hann eyðir miklu í skyndibita og skemmtanir.
 - Að meðalkostnaður á bensíni er 15 – 20.000 kr. á mánuði.
 - Að tuttugu miðar í strætó kosta 2.900 kr. fyrir farþega á aldrinum 12 – 17 ára en árskort 19.900 kr.
 - Hversu mikið hann getur lagt inn á sparnaðarreikninginn þennan mánuðinn og næstu mánuði þar til markmiðinu er náð.
1. Hvað tekur það hann marga mánuði að safna fyrir markmiðinu?
 2. Þarf hann að breyta neysluvenjum sínum til að ná markmiði sínu?
Ef svo er, hverju breytir hann?

Markmið

| | |
|--|--|
| Æfingaferð til Bandaríkjanna = 500.000 kr. | Kaupa fyrsta bílinn = 900.000 kr. |
| Kaupa íbúð eftir nokkur ár þarf að eiga 6 milljónir til að geta byrjað. | Kaupa nýjan síma af bestu gerð = 190.000 kr. |
| Kaupa góða tölvu til að nota í skólanum = 230.000 kr. | Stofna lítið netfyrirtæki og láta hanna góða vefsíðu = 500.000 kr. |
| Fara í heimsreisnu = 1.000.000 kr. | Kaupa nýtt rafmagnshjól af bestu gerð = 300.000 kr. |
| Safna fyrir Labrador hvolpi = 300.000 kr. | Safna fyrir „hoverboard“ svifbretti = 130.000 kr. |

Óvæntar upptækur

| | |
|--|--|
| <p>1. Nýja tölvan þín datt í gólfið og er ónýtt. Sambærileg tölva kostar 200.000 krónur.</p> | <p>2. Þú varst að synda kafund í innlauginni í Laugardalslaug og braust tvær framtennur. Kostnaður við viðgerð er 50.000 krónur.</p> |
| <p>3. Þú varst á glænýja bílnum þínum og sendir snapp undir stýri með þeim afleiðingum að þú keyrðir á bílinn fyrir framan þig og stuðarinn á þínum bíl beyglaðist. Þetta kostaði þig 300.000 kr.</p> | <p>4. Skjáriinn á nýja símanum þínum brotnaði þegar hundurinn þinn hoppaði upp á þig þegar þú komst heim úr skólanum. Viðgerð á skjá kostar 30.000 krónur.</p> |
| <p>5. Þú leyfðir vini þínum að sækja vinkonu sína á bíl foreldra þinna. Á leiðinni rann bíllinn í hálkunni utan í vegg og rispaðist. Viðgerð kostar 400.000 krónur.</p> | <p>6. Vinur þinn fékk lánaða vespuna þína og endaði á því að klessa á ljósastaur. Viðgerð kostar 100.000 kr.</p> |
| <p>7. Hundurinn þinn sem þú keyptir dýru verði í fyrra er veikur. Þar sem þú hefur ekki tryggt hundinn þarft þú að greiða 150.000 kr. í læknskostnað.</p> | <p>8. Nýlegu hjóli þínu var stolið fyrir utan skólann. Þú ferð allra þinna ferða á hjólinu og ert mjög svekkt/svekktur. Sambærilegt hjól kostar 180.000 kr.</p> |
| <p>9. Nýju úlpunni þinni, með gemsann í vasanum, var stolið í fatahenginu í íþróttahúsinu. Þú ert miður þín.</p> | <p>10. Þú gleymdir símanum í sætisvasanum í flugvélinni. Síminn fannst ekki.</p> |
| <p>11. Þú lánaðir félaganum þínum 40.000 kr. Hann hefur ekki greitt þér til baka eins og til stóð og veit ekki hvernig eða hvenær hann getur það. Þú ert búinn að tapa peningunum.</p> | <p>12. Þú pantaðir 500 boli á netinu sem þú ætlar að selja hér heima. Til að geta það fékkst þú lán hjá eldri systur þinni upp á 100.000 kr. Bolirnir skiluðu sér ekki og þarft þú að greiða henni allt til baka.</p> |
| <p>13. Þú varst valinn starfsmaður mánaðarins og færð 50.000 krónur og gjafabréf út að borða fyrir tvo.</p> | <p>14. Barnlaus frændi þinn lést og þú erfðir gamalt frímerkjasafn og 60.000 krónur.</p> |

Umræðupunktur með uppákomum

| | |
|--|---|
| <p>1. Tölvan er tryggð í heimilistryggingu. Þú borgar eigin áhættu, um 20.000 kr. og færð restina bættu (viðgerð/ný tölva).</p> | <p>2. Heimilistrygging foreldranna bætir þetta. Munurinn er að ef þú slasar þig þá þarft þú venjulega ekki að greiða eigin áhættu, en ef þú skemmir eitur þínar, þá er eigin áhætta.</p> |
| <p>3. Skyldutryggingin þín sér um tjónið á hinum bílnum. Ef þú ert með Kaskótryggingu, þá færð þú tjónið á þínum bíl bætt, ef ekki, þá borgar þú það sjálfur. Eigin áhætta getur verið há eða um 100.000 kr. og þá færð þú restina bættu.</p> | <p>4. Tjón af völdum gæludýra er ekki í heimilistryggingu og er því ekki bætt.</p> |
| <p>5. Eigandi ökutækisins, foreldrar þínir, eru ábyrgir og þurfa greiða. 2. Ef hann er kaskótryggður þá er eiginábyrgð um 100.000 kr. og restin er tryggð. Ef ekki í kaskó, þá þurfa þeir að greiða allt.</p> | <p>6. Vespur eru ekki alltaf í heimilistryggingu og gæti verið gott að hafa tryggt vespuna sér.</p> |
| <p>7. Hundurinn er ekki í heimilistryggingu þar sem hann er ekki manneskja. Heilræðið er að tryggja hundinn sérstaklega með gæludýratryggingu(um 20.000 kr. á ári).</p> | <p>8. Ef hjólið var ekki læst, þá fæst það ekki bætt. Ef það var vel læst, þá fellur það undir heimilistrygginguna. Hafa þarf í huga sjálfsábyrgð.</p> |
| <p>9. Ef þú ert í grunnskóla þá fellur þetta undir heimilistryggingu hjá foreldrum.</p> | <p>10. Ef þú gleymir eða týnir hlut þá færð þú það ekki bætt.</p> |



SPURNINGAR OG VERKEFNI

III. Nokkur hollráð

Spurningar

1. Hvað er að vera fjárhagslega sjálfstæður?

Að vera fjárhagslega sjálfstæður/ur er að stjórna eigin fjármálum, að eiga eignir og ráðstafa tekjum í útgjöld og sparnað að eigin vali.

2. Af hverju er ódýrara að kaupa eignir með sparnaði frekar en lántöku?

Sparnaður safnar innlánsvöxtum en greiða þarf útlánsvexti af lánum. Vaxtamunurinn er mikill, sérstaklega á ýmsum skammtímalánnum.

3. Hverjir eru helstu flokkar sparnadar og hver er tilgangurinn með hverjum þeirra?

Skammtímasparnaður er sparnaður sem tekur tiltölulega stuttan tíma að byggja upp og/eða þarf að vera laus til ráðstöfunar eftir stuttan tíma. Skammtímasparnaði má skipta í varasjóð og neyðslusjóð. Langtímasparnaður er lagður fyrir til að safna fyrir eignum sem kosta mikið og tekur langan tíma að safna fyrir, t.d. fasteign, bíl eða sumarhúsi. Eftirlaunasparnaður er lagður fyrir til að byggja upp sjóð til að greiða eftirlaun eftir að látið er af störfum vegna aldurs. Eftirlaunasparnaður er tvenns konar, skyldusparnaður í lífeyrissjóð og frjáls viðbótarlífeyrissparnaður.

4. Hvað er varasjóður?

Sjóður til að grípa í við fjárhagsleg áföll. Oft er ráðlagt að einstaklingar eigi varsjóð sem nemur þriggja mánaða launum.

5. Hve mikið geta einstaklingar greitt í viðbótarlífeyrissparnað?

Hvenær og hve mikið greiðir atvinnurekandi í mótframlag? Einstaklingar geta verið með viðbótarlífeyrissparnað sem nemur 4% af launum. Launþegar eiga yfirleitt rétt á að fá 2% mótframlag frá launagreiðanda gegn því að leggja fyrir sjálfir 2% af launum.

6. Hvað geta einstaklingar nýtt viðbótarlífeyrissparnað til margra ára til að greiða inn a fyrstu fasteign?

Einstaklingar sem eru að kaupa sitt fyrsta húsnæði geta notað viðbótarlífeyrissparnað til 10 ára og greitt hann óskattlagðan inn á húsnæðislán eða íbúð.

7. Nefnið dæmi um persónulegar og efnahagslegar áhættur einstaklinga. Hvað er hægt að gera til að draga úr fjárhagslegum afleiðingum þeirra?

Persónulegar áhættur eru áhættur tengdar hæfi einstaklinga til að afla tekna til að greiða fyrir neyslu og fjárfestingar. Efnahagslegar áhættur eru hættur á rýrnun eigna vegna verðsveiflna eða tjóna eða hættan á hækkun skulda vegna verðbólgu eða breytinga á greiðslubyrði. Einstaklingar geta dregið úr áhættu vegna breytinga á launum eða atvinnu með því að eiga varasjóð og gætt að því að skuldir séu ekki það miklar að ekkert megi út af bera til þess að viðkomandi ráði ekki við að greiða af þeim. Einstaklingar geta keypt viðbótartryggingar til að verjast tekjumissi vegna óvinnufærni (sjúkra- slysatryggingu) eða fráfalls (líftryggingu). Besta leiðin til að draga úr áhættu vegna verðsveiflna á fasteign er að vera búinn að safna fyrir útborgun sem nemur a.m.k. 20% til 30% af kaupverði og taka ekki of miklar skuldir til að þola ekki hækkun á greiðslubyrði skulda. Þeir sem eiga eignir geta keypt eignatryggingar til að verjast tjónum vegna óhappa, óveðurs eða innbrota.